

De Minister-president
Ministerie van Algemene Zaken
Postbus 20001
2500 EA DEN HAAG

Mevrouw C.J. Schouten
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum : 27 november 2019
Kenmerk : 19-B351
Correspondentieadres : Vogelbescherming Nederland
Postbus 925
3700 AX ZEIST

Geachte mevrouw Schouten, geachte heer Rutte,

De afgelopen jaren worden we in hoog tempo geconfronteerd met een reeks crises die één ding gemeen hebben: ons intensieve landbouwsysteem. Het gaat om de biodiversiteitscrisis, de fosfaatcrisis, de bodemcrisis, de veenweidecrisis en nu natuurlijk de stikstofcrisis.

Korte termijn oplossingen van deze crises worden vooral gezocht in kleine verschuivingen van de norm binnen bestaande kaders. Er wordt getracht alle partijen tevreden te houden, maar een echte oplossing wordt niet geboden. De stikstofcrisis is een symptoom van hetzelfde probleem: een landbouwsysteem dat zodanig geïntensiveerd is dat het de draagkracht van onze ecosystemen ver overschrijdt. Dat resulteerde al in een enorme achteruitgang van insecten en boerenlandvogels. Een daadwerkelijke transitie in de landbouw is de enige manier om hier structureel uit te komen. Die transitie is een verantwoordelijkheid van ons allemaal: van de boeren, de politiek, de industrie en de burger. Op dezelfde voet doorgaan heeft onvermijdelijk tot gevolg dat problemen de kop op blijven steken en ontaarden in nieuwe crises. Met alle juridische, ecologische, economische en maatschappelijke gevolgen van dien.

Door velen in de samenleving, waaronder ook veel boeren die zich gedupeerd voelen door de maatregelen, wordt erkend dat verandering van het (landbouw)systeem nodig is voor een toekomstbestendige landbouw en het redden van de biodiversiteit. Uit de Staat van de Boer, het grootste opinieonderzoek ooit onder agrariërs gehouden (Dagblad Trouw, 2018), blijkt dat zo'n 50 procent van de ondervraagden binnen tien jaar wil overschakelen naar een duurzamere vorm van landbouw. Meer dan de helft van de deelnemende agrariërs is bovendien van mening dat we moeten overstappen naar natuurinclusieve landbouw.

Er is een omslag nodig van productiemaximalisatie naar optimalisatie van productiemiddelen via inzet op natuurinclusieve kringlooplandbouw, zoals al verwoord in de landbouwvisie. Dit vergt een systeemverandering en actie van alle partijen die nu hun beleid en verdienmodellen geënt hebben op de intensivering van de boer. Boeren, banken, akkerbouw-, veevoeder- en zuivelbedrijven, supermarkten en investeerders moeten niet langer sturen op kostprijs en winstmaximalisatie, maar op kwaliteit en duurzaamheid. Dit kan alleen als de overheid de regie neemt en gaat sturen op een systeemverandering.

Wij stellen dan ook voor dat de overheid eerst de verbinding zoekt tussen verschillende partijen vanuit gemeenschappelijke waarden: publieke waarden als kwaliteit van bodem, lucht, water, biodiversiteit, natuur, landschap en klimaat, bestaansrecht voor de boer als voedselproducent en beheerder van het landelijk gebied. Zij moet de partijen in de agroketen ertoe aanzetten om dit mede mogelijk te maken. Dat kan door meer in te zetten op kwaliteit en marge voor de boer vanuit de markt en fiscaal gunstige voorwaarden voor natuurinclusieve boeren. Zij moet zorgen voor een robuust natuurherstel en normstelling en reductiemaatregelen voor stikstof en fosfaat. Zij zal vanuit de kwaliteit sterkere relaties moeten gaan leggen met koppeling van dossiers, zoals klimaat, biodiversiteit maar ook gezondheid. Zij moet stappen nemen om het onderwijs daar veel meer op te richten. Zij moet een sterke lobby gaan voeren in Europees verband om deze weg ook in Europa te volgen. Tot slot zal zij een transitiefonds in het leven moeten roepen om de systeemwijziging te faciliteren.

Gebeurt dat niet dan is het wachten op de volgende crisis als gevolg van een bedreiging van het ecosysteem. De Spoedwet, waarin nota bene een verslechtering van de bescherming van natuurgebieden wordt voorgesteld, voedt deze vrees. Maar de tijd van oplossingen door technologische ingrepen, het verlagen van normen en verzwakken van natuurbeleid is voorbij.

Mansholt liet na de Tweede Wereldoorlog zien hoe grootschalige veranderingen in de landbouw te realiseren zijn. De huidige tijd vraagt om nieuwe keuzes, onder regie van de overheid. Een waanzinnig gaaf land blijf je alleen door op tijd te veranderen.

Met vriendelijke groet,

Fred Wouters (directeur Vogelbescherming Nederland)

Alex Datema (voorzitter Boerennatuur)

Prof. dr. Kees Bastmeijer (Tilburg University)

Prof. dr. Hens Runhaar (UU/WUR)

Jan Willem Erisman (directeur Louis Bolk Instituut)

Cc.: Vaste Kamercommissie LNV